

Tre hovedtemaer

1. Identitet og subjektivitet

Anti-essensialisme og identitet

2. Desentralisert konseptualisering av identitet

det foucauldianske subjektet;
bilder av den kriminelle

3. 'Agency' og identitetspolitikker:

'Agency' den sosialt determinerte evnen til å
handle og gjøre en forskjell

Identitet, kjønnsymbolikk og et kjønn
arbeidsbegrep

Identitet/subjektivitet

- **Identitet:** er en temporær stabilisering av mening, noe som blir heller enn en stabil enhet. Det er effekten av sammensyningen av den diskursive utside med de internaliserte prosessene som handler om subjektivitet. Peker mot subjektposisjonene som diskursive praksiser konstruerer for oss, selvbeskrivelsen
- **Subjektivitet:** prosessen å bli/være en person eller et selv. Cultural studies betrakter i et foucauldiansk perspektiv subjektivitet som en effekt eller en diskurs, siden subjektivitet konstitueres av subjektposisjoner som diskursen tvinger oss til å ta opp (interpellasjon). Subjektivitet handler om konstitueringen av subjektet

2 sentrale utgangspunkter:

1. Den **amerikanske** pragmatismens sosiologiske fløy i Chicagoskolen.
Symbolisk interaksjonisme.
Herbert Mead (1863-1931), Herbert Blumer (1900-1987) og Erving Goffman (1922-1982)
2. Den **fenomenologiske** filosofiens sosiologiske utforming. Alfred Schütz (fenomenologi, som Berger & Luckmann bygger på) og Harold Garfinkel (etnometodologi)

Interaksjonisme

- Studiet av grunnleggende kommunikasjonsmønstre (Beg. 1900-t)
- Pragmatiske filosofien, Chicago
- Interaksjon skaper normer, strukturmønstre, roller som regulerer forståelse og handling
- **Mead**: selvet, symbolsk samhandling
- **Blumer**: selvet en prosess
- **Goffman**: rammeanalyse, individualitet kontra hverdagslige sosiale kontroll, rollespill, essensialisme i menneskesynet

Poststrukturalistiske teorier

- Ontologisk orienterte teorier:
Definerer sosiologien etter det sosiales ontologi
- Epistemologisk orienterte studier:
Lar ontologien være tom og fokuserer på det
vordende

Andersen, Niels Åkerstrøm (1999): *Diskursive analysestrategier : Foucault, Koselleck, Laclau, Luhmann*. København : Nyt fra Samfundsvidenskabernes. Også red. *Poststrukturalistiske analysestrategier*, 2005

Felles:

Et sosio-kulturelt perspektiv:

- Relasjonen individ-samfunn en indre sammenheng
- Påpeke andre orienteringers skjeve vekt av enten enkeltindividet eller omgivelsene som utgangspunkt for å forstå sosiale fenomener.
- Mennesket og kulturen gjensidig konstituerende

- Gjennom å integrere gitte kulturformer i seg og seg i dem, bidrar aktører til å opprettholde (kontinuiteten) og videreutvikle (forandre) dem

Forskjellig fra post- strukturalistiske teorier

1. Antiessensialistiske, unngår derfor individualisering/subjektivisme problemet
2. Kritiske til bevissthetsfilosofien. F.eks Foucault – desentrerer subjektet i et utall diskursive subjektposisjoner
3. Handlingens ontologi gis opp – er ikke virkelige og kan derfor ikke fungere som et objektivt referansepunkt. Handlinger tilskrives eller tilskriver seg selv i forbindelse med konstruksjonen av et ansvarlig selv

Postmodernisme

- Positivismekritikken på 60- og 70-tallet hentet metoder og forståelsesmåter fra den gamle tolkningstradisjonen hermeneutikken
- Andre positivismekritikken (postmodernismen) kritiserer selve **fortolkeren** for å være hvit, middelklasse mann
- **Mistro til subjektet – epistemologisk orientert**
- Feministisk postmodernisme kobler kunnskapsteori og politikk, **forandringer må komme nedenfra**

Poststrukturalisme i praksis

- Abstrakt? Relativisme?
Individer forstås som aktører som på en og samme tid er skapt av og skaper egne betingelser. Betingelsene ses ikke på som krefter som kun retter seg en vei, de befinner seg alltid i skjæringspunktet mellom:
 1. Historiske overlevinger, mange materielt og strukturelt manifisert
 2. De samtidige aktørers kollektive aktualisering av dem ut fra hvordan aktørene erfarer dem
 3. Enkeltaktørers egne individuelle realiseringer av dem

Antiessensialistiske grunnideer:

- Kulturelle kategorier som kjønn, etnisitet, er temporære og potensielt bevegelige
- PS betrakter universelle teorier som historisk og kulturelt situerte konstruksjoner - kunnskapstilbud konstruksjonsforslag
- Essensialisme (som epistemologisk fenomen) ses alltid som et normativitetslegitimerende diskursivt redskap

Forts. anti-essensialistiske grunnideer

- Dualismer bygger på en førstehet og annenhet
- Dualismene er konstruksjoner. Subjekt-objekt, empiri-teori, emosjonell-rasjonell, kvinne-mann, etc. Ikke objektive gitte speilinger av virkeligheten. De er virksomme og effektive konstruksjoner og i den forstand uendelig virkelige for oss som lever dem. Ikke desto mindre konstruksjoner som kan utsettes for dekonstruksjon og overskrides.
- Virkeligheten finnes, den sosiale og psykiske realitet og andre realiteter finnes! Men for oss som sosiokulturelle aktører finnes den ikke prediskursivt. Men siden mennesket alltid befinner seg i en fortolkende avstand til virkeligheten, vil disse fenomenene bare være diskursivt medierende.

Foucault som vitenshåndtør

Hvilke faktorer består en vitensdisiplin av?

1. *Teknikker* eller fremgangsmåter som brukes for å utvinne viten
2. *Praksiser* – virksomheter der slike teknikker og hjelpemidler benyttes systematisk
3. *Overveielser* som er knyttet til benyttelsen av midler og i utøvelsen av praksiser: Strategier, taktikker, tenkemåter

4. *Diskurs*: Den tale og skrift som er knyttet til produksjon av en bestemt viten.

Diskursbegrepet er uløselig knyttet til alle de teknikker, hjelpemidler, strategier, teknikker og hjelpemidler

5. *Institusjon*: er et apparat som iscenesetter bestemte diskurser, tenkemåter, taktikker, praksiser, teknikker og hjelpemidler

Schaanning, Espen (2000): Fortiden i våre hender : Foucault som vitenshåndtør. Oslo: Unipub

Måter å undersøke kunnskapsutvikling på:

- **Internalisten** vil definere en vitensdisiplin ut fra de metoder og forklaringstyper som benyttes (vitenskapfilosofi)
- **Eksternalisten** vil definere den ut fra samfunnsmessige faktorer. Her er det tradisjonelle skillet mellom eksterne – interne, samfunn – vitenskap oppløst. Vitenskapelig aktivitet fremstår som en samfunnsmessig praksis (vitenskapssosiologi/Bourdieu)
- **Intervensjonistisk praksis** beskriver heller hvordan vitensdisiplinene utgjør eller inngår i et system med bestemte effekter.

Foucaults vitenshåndtering

- Beskriver hvordan vitensdisiplinene utgjør eller inngår i et system med bestemte effekter.
- F. er ikke opptatt av spørsmålet om sannhetens grunnlag og fundament
- Forsøker heller ikke å forklare hvorfor vitensprodusenter holder bestemte teorier for sanne.

Sannhetsregimet

- Den beskriver heller sannhetsregimet; hvordan sannheten produseres, hvordan sannhets-pretenderende diskurser fungerer, hvilke effekter de har, hvilke teknikker de støtter seg på.
- Metodene har ingen **forklaringsverdi**. Det angis kun at ulike diskurser, teknikker, praksiser og institusjoner kan gjenfinnes i mer eller mindre transformerte utgaver på senere tidspunkter.
- Hvordan disse overføringene har foregått (hvilke faktorer som har bevirket hva), sies det ingenting om.

Bilder av 'den kriminelle'

- 1) Gjerning (klassiske skole og viljesmetafysikken)
- 2) Gjerningsmann (lombrosianske prosjekt/ positivistiske skole)
- 3) Behandlingsidealet i velferdsstaten
- 4) Kriminogene situasjon – offeret og lokalsamfunnet omdreiningspunkt

Christian Borch (2005): *Kriminalitet og magt: Kriminalitetsopfattelser i det 20. århundrede*, København : Politisk Revy

Bygger på Nikolas Rose (1999): *Powers of freedom reframing political thought*. Cambridge : Cambridge University Press ”

'Agency'

- Sosial konstruktivistiske teorier ser identitet som en sosial konstruksjon – tvers igjennom
- Hvor sterkt styrende er det samfunnsmessige? Hvor stort spillerom har det individuelle?
- Handling utøves med fri vilje/ikke determinert forskjellig fra 'agency' som sosialt konstituert kapasitet til å handle
- Giddens og Foucault ser begge identitet som determinert og med rom for 'agency'
- Noen aktører mer handlingsrom og flere handlingsvalg enn andre knyttet til makt og ulikhets disposisjoner
- 'Agency' – kunne handlet annerledes gitt forutsetningene, unngår problemer med fri og udeeterminert, fordi handlingbanen er sosialt konstituert
- Anti-essensialisme ikke begrensninger på muligheter for individuelle valg

1. Bourdieu habitus

- Habitus viser til hel væremåte og tankemåte som langt på vei er ubevisst,
- Identitet rent kognitivt, og langt på vei noe en er bevisst (et bevisst valg av eller erkjennelse av tilhørighet til en gruppe).
- Kan ikke bli individ uten å være samfunnsmessig, uten å være sosialisert
- Habitusbegrepet er tregt, preget av materialiteten og av vaner, rutiner.

2. Giddens og Ziehe

- Frisettingen av individet i forhold til tradisjonene. Sosiale forandringer har hatt stor betydning, er opptatt av økende avtradisjonisering, refleksivitet, individualisering
- Familien har stor betydning når det gjelder etnisk identifisering – tregghet ved konstruksjonen av etnisk identitet (Annick Prieur)

3. Poststrukturalistiske posisjon

- Foucault: identitet er historisk konstruert gjennom forskjellige diskurser som angir subjektposisjonen. Maktutøvelsen både fysisk og psykisk, og både på mikro- og makronivå.
- Butler: det finnes ikke faste bånd mellom kropp, praksis og identiteter, men konvensjoner. Performance. Maktutøvelsen er diskursiv
- Søndergaard: Når man posisjonerer seg i forhold til kjønn - iscenesetter identitet - må man operere innenfor grensene kulturen setter. Hvis ikke identiteten forstås eller aksepteres, trues man med disintegrasjon eller utstøtelse